

Nunatsinni meeqqat angajoqqaarsianut inissinneqartartut taakkualu angajoqqaarsiaasa, atugassaqartitaaneri pillugit, apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnissamik siunnersuut

(Inatsisartunut ilaasortat Astrid Fleischer Rex, Demokraatit aamma Olga P. Berthelsen, Inuit Ataqtigiit)

Akissuteqaat

(Ilaqutarinnermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Naligiissitaanermullu Naalakkersuisoq)

Nunatsinni meeqqat angajoqqaarsianut inissinneqartut samminerullugit apeqquteqaat aallaavigalugu oqallinnissamik siunnersuummut matumunnga qujanaq.

Aallarniutigalugu oqaatigineqassaaq inuiaqatigiit kalaallit akornanni meeqqat angajoqqaarsianut inissinneqarsimasut amerlammata Naalakkersuisut ilisimammassuk. Meeqqat taakku ilarpassui mikinerminniilli sumiginnagaasimanertik pissutigalugu annertuumik ikiorneqarnissamik pisariaqartitsipput.

Nuannersuuvoq inuiaqatigiisugut akornatsinni ilaqutariippassuaqarmat meeqqanut inissinneqartunut toqqissisimasumik peroriartortitsinissamik nukissaqarluartunik, meeqqat angajoqqaaminniissinnaanngikkaangata. Ilaqutariit inissiivigineqartut inuiaqatigiinni suliassamik annertuumik pingaaruteqartumillu akisussaaqataapput.

Ilaqutariinnut inissiivigineqartunut meeqqanik inissinneqartussanik tigusinissaq annertuumik unammillerneqartuuvoq, Naalakkersuisullu ilisimavaat inissiivigineqarlutik ilaqutariiusut meeqqat inissinneqartut pisariaqartitaannik tamatigut naammassisaqarsinnaaneq ajormata. Meeqqat inissinneqartut ilarpassui annertuumik ajornartorsiuteqarput, taamaammallu immikkut paarineqarnissamik pisariaqartitsisarlutik. Taamaattorli ilaqutariinnut inissiisarneq tamakkerlugu qulaajarneqarnissaa amigaataavoq. Taamaammat Naalakkersuisut siunnersuuteqartut isumaqatigaat meeqqat inissinneqarnerminni atugarisaatigut ilaqutariillu inissiivigineqartut qanoq atugassaqartitaasarnersut sukumiinerusumik misissuiffiginissaat pisariaqartinneqarmat.

Maannakkut pilersaarusiorneqareerpoq, ilaqutariinnut inissiisarnerup tamakkerlugu misissuiffigineqarnissaa. Misissuineq 2011-mi aallartinneqassaaq kingusinnerpaamillu 2012-imi naammassineqarluni. Nalinginnaasumik inuussutissarsiutigalugulu ilaqutariit inissiivigineqartut atorneqartarnerisa, ilaqutariit inissiivigineqartut suliassaasa atugarisaasalu ilisimasaqarfiginerulernissaat misissuinermi qulaajarneqassaaq kiisalu meeqqat inuussuttullu sapinngisamik pitsaanerpaamik peroriartorneranni atugaqarnissaasa qulakkeernissaa anguniarlugu ilaqutariit inissiivigineqartut aporfiginnaasaat naliliiffigineqassallutik.

Misissuinermi ilaatigut sammineqartussaapput pissutsit tamatumunnga tunngassuteqartut, soorlu nalinginnaasumik inuussutissarsiutigalugulu ilaqutariit inissiivigineqartartut amerlassusaat, meeqqat inuussuttullu ilaqutariinnut inissinneqartartut amerlassusaat, inissiinernut amerlanertigut pissutaasartut, ilaqutariinnut inissiisarnerit agguaqatigiissillugu sivisussusaat kiisalu ilaqutariinnut inissiinermi ukiumoortumik aningaasartuutit atorneqartartut. Aammattaaq meeqqap ilaqutariinnut inissinneqareermermi kingorna qanoq

pineqartarnerata eqqaaneqarnissaa kissaatigineqarpoq kiisalu ilaqutariinnut inissiinerit sutigut meeqqap toqqissismanissaanut inerikkiartornissaanullu iluaqutaasimanersut nalileqqullugu. Misissuinermittaaq nalunaarsorneqassaaq kommuninit angajoqqarsiaasartunik namminersortunik, nalinginnaasunik inuussutissarsiutigalugulu ingerlatsisartunik pissarsiniartarneranni nakkutiginnittarnerannilu periusigineqartartut kiisalu kommunit meeqqanut inissinneqartunut qanoq isillutik nakkutiginnittussaanertik isumagisarneraat.

Kiisalu ilaqutariit inissiivigineqartut inissiisoqartillugu meeqqanut inuusuttunullu inissinneqartunut suliassanik suliaqarnissaminnut tunngavissaqarnersut periarfissaqarnersullu naliliiffigineqarnissaat kissaatigineqarpoq. Tamanna nangillugu ilaqutariit inissiivigineqartut siunersioqatigiinnernut tapersorsorneqarnissaminnullu periarfissaqarnersut kiisalu ilaqutariinnut inissiivigineqartunut ilinniarnissaa pikkorissarnissarlu pillugit neqerooruteqarsinnaaneq naliliiffigeqquneqarput.

Ataatsimut isigalugu ilaqutariinnut inissiisarnermut siunissami suliniutissat oqallisigineqarnissaanut misissuinerup tunngaviusinnaanissaa sulissutigineqarpoq.

Oqartussaasoqarfiit akimorlugit suleqatigiittoqarnissaanik siunnersuuteqartut oqaaseqaataannut Naalakkersuisut isumaqataapput, tamannami pingaaruteqarmat. Taamaattorli peqataanik erseqqissarneqassaaq meeqqanut inuusuttunullu ikiorsiisarneq pillugu inatsisartut peqqussutaat naapertorlugu meeqqamut naleqqiullugu suliniummut aallaavigineqartussaaq meeqqap pisariaqartitai aallaavigalugit pissammat.

Isumaginninermi suliassat pillugit oqartussaasoqarfiit akimorlugit suleqatigiinneq oqartussaasoqarfiit assigiinngitsunik suliallit suleqatigiinnissaannut Inatsisartut peqqussutaanni aalajangersagaavoq. Oqartussaasoqarfiit akimorlugit suleqatigiinneranni minnerpaamik sumiiffimmi peqqinnissaqarfimmu, meeqqat atuarfiannut isumaginnittoqarfimmullu sinniisut akornanni akuttunngitsumik ataatsimiittarnissaannut malittarisassat ilaatinneqassapput. Suleqatigiinnermut aamma politiit, pinerlussimasunik isumaginnittoqarfik suliffissarsiuussisarfillu peqataaninneqarsinnaapput.

Oqartussaasoqarfiit akimorlugit suleqatigiinnerisa qulakkiissavaa, ilaatigut meeqqanik inuusuttunillu atugarisatigut ajornartorsiortunut oqartussaasut suliaqarnerminni paasissutissanik avitseqatigiinneq aqutigalugu pitsaanerpaamik aalajangiinissaminnut tunngavissaqarnissaasa qulakkeerneqarnissaa, peqataanillu oqartussaasut ataasiakkaat ataqatigiissaarnissaat qulakkeerlugu. Taamaaliornikkut meeraq pillugu oqartussaasut ataqatigiinnerannik pilersitsisoqassaaq, tassanilu oqartussaasut attuumassuteqartut meeqqamut pitsaanerpaamik ikiorsiinissaaq pillugu suleqatigiinnissaat qulakkeerneqassaaq.

Siunnersuuteqartut apeqquteqarput angajoqqaarsianut tunngatillugu aningaasaqarnikkut aaqqissuussaannikkullu tulluurtumik ingerlatsisoqarnersoq.

Tassunga akissuteqarnermi taaneqassaaq Naalakkersuisut isumaqarmata ilaqutariinnut inissiisarnernut tunngassuteqartut kommunit suliassaannut ilaalluni ingerlaannassasoq aammalu meeqqanut inuusuttunullu ikiorsiisarneq pillugu inatsisitigut aalajangersaaffigineqarnera ingerlaannarluni. Taamaakkaluartoq qulaani taaneqartut misissuiffigineqarnissaat pisariaqartinneqarpoq, tassani aamma aningaasaqarnikkut aaqqissuussaannikkullu tulluurtumik ingerlatsisoqarnersoq misissuiffigissallugu pisariaqarmat.

Soorlu Inatsisartunut nalunaarutigineqareersoq meeqqat inuusuttullu pillugit inatsiseqarneq misissorneqartussaavoq. Suliaq aallartinneqareerpoq, inatsisissatullu siunnersuutip 2012-imi saqqummiunneqarnissaa siunertaavoq. Inatsisit misissorneqarnissaanut sulinissami suliassaqarfiit “meeqqat inuusuttullu pillugit periusissaaq”-mik suliaqarnermi allaaserineqartut ilanngunneqassapput.

Ilaqutariinnut inissiisarnermut tunngassuteqartut inatsisinik misissuilluni suliaqarnermi aamma maluginiarneqarumaarput.

Siunnersuuteqartut apeqquteqarput angajoqqaarsiaasut piginnaasaqarnerat ulluinnarnilu tapersorneqarnerat meeqqat inissinneqartut pisariaqartitaannut naleqquttuunersut.

Tassunga atatillugu nalunaarutigineqassaaq Naalakkersuisut ukiut arlallit siornatigut ilaqutariit inissiivigineqartut piginnaasaasa qaffassarneqarnissaat pisariaqartinneqartoq ilisimalereersimammassuk. Taamaammat suliniummik ilaatigut angajoqqaarsiaasut qaffassarnissaanik imaqartumik aallartitsisoqarpoq. Piffissami 2009-2011-mut aningaasanut inatsimmi kontomi pingaarnermi 30.01.03-mi ilaqutariinnut nalinginnaasumik inuussutissarsiutigalugulu inissiivigineqartartunut pikkorissartitsinissanut aningaasanik immikkoortitsisoqarpoq.

Ulloq manna tikillugu illoqarfiit tamakkingajallugit pikkorissartitsisoqareerpoq, taamaalillutik ilaqutariit inissiivigineqartartut peqataanissaminnut periarfissaqarsimallutik. Taamatut pikkorissartitsinermi pingaarnertigut anguniarneqarsimavoq ilaqutariit inissiivigineqartartut akornanni tunngaviatigut ilisimaneqartut piginnaasallu qaffassarneqarnissaat kiisalu ilaqutariit inissiivigineqartartut akornanni ataatsimooqatigiinnissamik pilersitsinissaq, taamaaliornikkut siunissami ilaqutariit inissiivigineqartartut akornanni attaveqatigiinnissaaneq aamma siunnersorneqarsinnaaneq isummersoqatigiinnissarlutik periarfissinneqassammata.

2009-mi 2010-llu qiteqqunnerani pikkorissartitsinerni pikkorissartitsinerit aalajangersimasumik sammisaqarfiusut ingerlanneqarnissaat ilaqutariinnit inissiivigineqartartunit kissaatigineqarpoq, tassani ilaatigut sammeqquneqarlutik meeqqat annertuumik sumiginnarneqarsimasut, meeqqat inuusuttullu kinguaassiuutitigut atonerlunneqarsimasut kiisalu inuusuttuarannugulernerne ajornartorsiutit. Taamaattumik 2010-2011-mi pikkorissartitsinissanik malinnaaffiusussanik aallartitsisoqarpoq. Ataatsimut isigalugu ilaqutariinnit inissiivigineqartartunit qujaniartoqarpoq, pikkorissartitsinermilu pissarsiarineqartut pitsaasutut oqaatigineqarlutik.

Kommunit siunissami ilaqutariinnik inissiivigineqartussanik sulisussarsiortarnikkut ineriartortitsinikkullu aammalu sulisuminnik sulisoqaannarnissaminnut pikkorinnerulernissaat siunertaralugu 2010-mi kommunini RUGO-mik taaneqartumik pikkorissartitsisoqarpoq. RUGO-mik pikkorissartitsineq danskinit ineriartortinneqarsimavoq, tassanilu kommunini sulianik ingerlatsisut qanoq isillutik tulluurtumik sulisussarsiortarnissaannik, ilinniartitsinissaannik, akuersissuteqarnissaannik aaqqissuussisarnissaannillu atuartinneqarput. RUGO-mik pikkorissartitsineq immikkut aaqqissuussamik suliaavoq, tassanilu immikkut ittumik periuseqarnikkut kommunini sulianik ingerlatsisut inissiisarnernup iluani aaqqissuussinissaminnut piginnaasanik atortussanillu pisariaqartinneqartunik tuniorneqarput. Nuummi periuseq atorneqarpoq. Periutsip kommuninut allanut siaruaannissaa sulissutigalugu ingerlanneqarpoq.

2009-2010-mut aningaasanut inatsimmi konto pingaarneq 30.10.45 aqqutigalugu ilaqutariinnut inissiisarnernut immikkut suliniuteqartoqarnissaanut aningaasanik immikkoortitsisoqarpoq. Aningaasat ilaatigut iliuusissatut pilersaarutit, akuersissuteqartarnerit nakkutiginninnerillu sammillugit sulianik ingerlatsisarnernup pitsanngortinnissaanut aningaasat atorneqarsimapput. Ilaqutariinnut inissiisarnernut siunnersortit atorfeqartitaanissaannut ingerlatsinermut aningaasartuutit 50 %-ii tikillugit matussuserneqarnissaannik kommunit qinnuteqarsinnaapput. Taamaaliornikkut ilaatigut ilaqutariit inissiivigineqartut meeqqallu akornanni pitsaanagerusumik attaveqartoqarnissa qulakkeerneqassaaq, tassanilu ilimanarnerulissaaq meeqqap inissinneqartup sumiiffimmiit sumiiffimmut

nuttartinneqartarnerata pinngitsoortinnissaa ilaqutariit inissiivigineqartut meeqqap inissinneqartup immikkut pisariaqartitaanik suliaqarsinnaannginnerat pissutaalluni.

Naalakkersuisut paasititsiniaanermik suliaqarneq pingaartippaat, taamaalillunilu Isumaginninnermut Naalakkersuisoqarfik quppersagaaqqanik arlalinnik saqqummersitsisimavoq angajoqqaarsianut meeqqanullu sammititanik. Tamatuma saniatigut atuagaq norskisoortoq meeqqanut minnernut sammititaq kalaallisuunnngortinneqarpoq.

Ilaqutariinnut inissiisarnerit kommunit suliassaraat, kisiannili suliassaqqarfik ataatsimut isigalugu meeqqanik inuusuttunillu suliaqarnermut ima pingaaruteqartigimmat Naalakkersuisut isumaqarput tamatuma pisariaqartinneqartumik ikiorserneqarnissaanut kommunit ikiorneqarnissaat suli pisariaqartinneqartoq, tamannalu pissasoq kommuninik paaseqatigiilluni oqaloqatigiinnerit aqqutigalugit. Tassalu siunissami ilaqutariit inissiivigineqartartut suliimmikkut tapersorsorneqarlutik ikiorneqarlutillu neqeroorfigineqartarnissaat sulissutigisariaqarpoq.

Tamatuma saniatigut oqaatigineqassaaq suliniut Meeqqat inuusuttuaqqallu pillugit anguniakkat siunissaq ungasissoq eqqarsaatigalugu suliniutaammat ilaatigut meeqqanut inuusuttunullu inissinneqarsimasunut angajoqqaarsiaasartullu piginnaasaasa annertusarneqarnissaanut sammitinneqartoq.

Siunnersuuteqartut aperipput meeqqat inissinneqartut ilaqutariillu inissiivigineqartut ulluinnarni atuagarisaasa sullinneqarnerisalu misissuiffigineqarnissaat pisariaqartinneqarnerisooq. Tassunga atatillugu ilaqutariinnut inissiisarnermut 2011-mi misissuinnissamik pilersaarutaareersoq pillugu oqaaseqaatit qulaani taaneqartut takuneqarsinnaapput.

Suliniutit pitsanngoriaatissallu sorliit siunissami atorfissaqartinneqassanersut nalilissallugu misissuineq ajunngitsumik aallaaviusinnaanissaa neriutiginneqarpoq.

Ulloq unnuarlu paaqqinniffinnut tunngatillugu annertuumik misissuisoqareerpoq 2010-mi naammassineqartumik.

Meeqqat inuusuttullu angerlarsimaffiup avataanut inissinneqartarnerat pillugu misissuinerit taakku marluk tamakkiisumik nassuiaateqarfignissaavaat.

Nunat Avannarliit Siunnersuisoqatigiivisa iluani ilaqutariinnut inissiisarneq aamma soqutigineqarpoq. Nalunaarutigineqarsinnaavoq Kalaallit Nunaat danskit ilisimatusaatigalugu suliniutaannut nunat avannarliit aningaasaliiffignissaannut peqataammat, tassanilu meeqqat angerlarsimaffiup avataanut inissinneqarsimasut inuunermikkut qanoq ingerlariaqqittarnersut misissuiffigineqarpoq.

Meeqqat ilaqutariinni paarineqartut inuiaqatigiinni immikkut isigineqartarput. Taamaattumik piffissaagallartillugu isumagineqarnissaat pisariaqarpoq. Siusissukkat suliniuteqarnerup meeqqat toqqissisimasumik ajunngitsumillu peroriartornissaat ajunnginnerusumik periarfississavaa. Meeqqat ilaqutariinni paarineqartut ilaqutariinnit ingerlalluannngitsuniit meeqqallu ineriartornissaanut pisariaqartinneqartumik toqqissisimanermik aalajaatsuunissamillu tunniussaarsinnaanngitsuniit pisuukkajupput. Meeqqat ilaqutariinni paarineqartut mikisunnguuneranniit sumiginnaasimaneq pissutaalluni misigissutsimikkut immikkut attortiasuupput, amerlasuutigullu immikkut paarisariaqartarlutik. Taamaattumik pisariaqarpoq ilaqutariit paarsisunngortussat pitsaanerpaamik atugassaqartitaanissaannik neqeroorfigineqarnissaat, taamaalillutik meeraq toqqissisimasumik peroriartortissinnaassammassuk.

Taamatut oqaaseqarlutik Naalakkersuisut Inatsisartuni pingaaruteqartumik oqallinnissaq qilanaaraat.